

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/171946,Grob-Franciszka-Pitulko-bohatera-walk-o-wolnosc-i-niepodleglosc-Polski-wpisany-d.html>
03.05.2024, 12:21

Grób Franciszka Pitulko, bohatera walk o wolność i niepodległość Polski, wpisany do ewidencji grobów weteranów

Decyzją prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski została wpisana mogiła Franciszka Pitulko, komandora porucznika, uczestnika II wojny światowej, zastępcy dowódcy niszczyciela ORP „Piorun”, dowódcy ORP „Burza”, kawalera Orderu Wojennego Virtuti Militari.

Franciszek Pitulko urodził się 18 października 1907 r. w Rzęśni Polskiej pod Lwowem. Pochodził z rodziny kupieckiej. W 1926 r. ukończył ośmioklasowe Gimnazjum Matematyczno-Przyrodnicze im. Króla Jana Kazimierza we Lwowie. Po ukończeniu gimnazjum rozpoczął studia na Politechnice Lwowskiej na wydziale chemicznym. Po odbyciu pierwszego roku studiów przeniósł się do Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej w Gdyni. Szkołę tę ukończył w 1930 r. i został promowany na podporucznika marynarki. W latach 1931-1932 pełnił we flocie służbę jako oficer wachtowy. Pierwszym okrętem, na którym służył był ORP „Burza”, następnie ORP „Mazur” i ORP „Wilia”. Ostatnim przydziałem przed wybuchem II wojny światowej był niszczyciel ORP „Grom”, na którym służył jako I oficer.

Z uwagi na okoliczność, iż już w sierpniu 1939 r. flota niemiecka miała ogromną przewagę na Bałtyku i istniała możliwość, iż polskie największe jednostki zostaną zatopione, w pierwszych dniach wojny dowództwo Marynarki Wojennej podjęło decyzję o ich ewakuacji. 30 sierpnia 1939 r. dowódcy niszczycieli ORP „Błyskawica”, ORP

Franciszek Pitulko (1907-1978)

„Burza” i ORP „Grom” rozpoczęli operację ewakuacji okrętów na terytorium Wielkiej Brytanii. 1 września 1939 r. polskie niszczyciele były już na Morzu Północnym, w drodze do wyznaczonych portów. Franciszek Pitułko przybył do Wielkiej Brytanii na pokładzie ORP „Grom”.

Na „Gromie” wziął udział w pierwszych polskich patrolach i eskortował konwoje na Morzu Północnym. Wiosną 1940 r. został przeniesiony na stanowisko dowódcy kompanii zapasowej na ORP „Gdynia”. Następnie po upadku Francji jako ochotnik został dowódcą transatlantyku MS „Batory”, na którego pokładzie ewakuowano z kontynentu ostatnie polskie oddziały z St. Jean de Luiz do Plymouth. Latem 1940 r. został I oficerem artylerii na ORP „Błyskawica” (patrole na kanale La Manche, zestrzelenie bombowca i zatopienie niemieckiego kutra). Na początku maja 1941 r. objął stanowisko zastępcy dowódcy ORP „Piorun” i uczestniczył w najbardziej znanej walce tej jednostki. W nocy z 26/27 maja 1941 r. doszło do wymiany ogniowej między ORP „Piorun”, a niemieckim pancernikiem „Bismarck”. Walka trwała ponad godzinę. Dysproporcje sił między jednostkami były tak ogromne, że jedynie dzięki sprawnemu manewrowaniu i stosowaniu zasłon dymnych „Piorun” wyszedł z tej potyczki cało. W sierpniu 1942 r. Franciszek Pitułko został dowódcą niszczyciela ORP „Burza”. Okręt był mu dobrze znany gdyż służył na nim już w latach trzydziestych. Pod rozkazami kpt. Pitułko ORP „Burza” odnosił swoje najbardziej spektakularne sukcesy. 22 lutego 1943 r. niszczyciel ORP „Burza” wspólnie z amerykańskim eskortowcem zatopił niemiecki okręt podwodny U-606. ORP „Burza” pod dowództwem Franciszka Pitułko brał również udział w transporcie jeńców

Grób Franciszka Pitułko na Cmentarzu Marynarki Wojennej na gdańskim Oksywiu.

wojennych, konwojach afrykańskich, konwojach azorskich, pierwszym przejściu koła polarnego oraz konwojach gibraltarskich. W marcu 1944 r. wysłużony kontrtorpedowiec został wycofany z działań bojowych i przeszedł remont. Franciszek Pitułko został mianowany szefem Wydziału Organizacyjno-Wyszkoleniowego Kierownictwa Marynarki Wojennej.

Po zakończeniu działań wojennych zamieszkał w Szkocji. Nostryfikował dyplomy i rozpoczął służbę w brytyjskiej flocie handlowej, od 1949 r. pływał jako II oficer, a od 1955 r. jako kapitan żeglugi wielkiej. Był czynnym członkiem Stowarzyszenia Marynarki Wojennej. Zmarł 17 lutego 1978 r. w Londynie. Zgodnie z jego ostatnią wolą, w 1991 r. prochy komandora porucznika zostały sprowadzone do Polski i złożone na cmentarzu Marynarki Wojennej w Gdyni, na Oksywiu.

Franciszek Pitułko został odznaczony Srebrnym Krzyżem Orderu Wojennego Virtuti Militari, Złotym Krzyżem Zasługi, dwukrotnie Krzyżem Walecznych, Medalem Morskim oraz Distinguished Service Cross nadanym przez Admiralicję Brytyjską.

Decyzją prezesa IPN mogiła Franciszka Pitułko została wpisana do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski pod numerem ewidencyjnym 4366.